

Vihreiden maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuston kokouksessa 27.11.2022

Johdanto.....	1
Sujuvat ja ihmisoikeusmyönteiset lupaprosessit.....	2
Tavoitteena työhön johtava maahanmuutto.....	7
Vastaanottavaan ja yhdenvertaiseen yhteiskuntaan kotoudutaan.....	10
Maahanmuuttajien koulutuspolut.....	13
Antirasistinen yhteiskunta mahdollistaa osallisuuden.....	17

Johdanto

Vihreän maahanmuuttopoliitiikan lähtökohtana ovat ihmisoikeudet. Haluamme edistää maailmaa, jossa mahdollisimman monelle on mahdollista muuttaa sujuvasti ja turvallisesti maasta toiseen, oli syynä sitten turvan tarve, työ, opiskelu, perhe tai rakkaus.

Maahanmuutto alkaa ihmisoikeusmyönteisistä, ennakoitavista ja sujuvista maahan tulon mahdollisuuksista ja prosesseista. Maahan tulemisen jälkeen ei ketään tule eristää yhteiskunnasta, vaan meidän on luotava Suomesta vastaanottava yhteiskunta, johon jokainen tänne tuleva haluaa ja voi kotiutua.

Suomalaisen yhteiskunnan tarpeet puhuvat maahanmuuton lisäämisen puolesta. Väestöllinen huoltosuhteemme heikkenee ja näkyy mm. kriisiytyvinä sosiaali- ja terveystalvina. Työikäisten määrä on laskenut kymmenessä vuodessa yli 130 000 henkilöllä ja lasku jatkuu.

Monilla aloilla kasvava ja jopa työvoimapulaksi yltynyt työntekijöiden tarve vaatii ratkaisukseen myös maahanmuuton merkittävää lisäämistä. Jotta mahdollisimman moni jäisi Suomeen pysyvästi, tulee maahantulon helpottamisen ohella vahvistaa maamme pitovoimaa.

Maahanmuuttajien kotoutuminen ja syrjimätön pääsy osaksi työelämää ja yhteiskuntaa laajemmin on ensiarvoisen tärkeää rauhanomaisen ja demokraattisen yhteiskunnallisen kehityksen kannalta.

Vakaa, demokraattinen ja korkean osaamisen varaan rakentuva yhteiskuntamme on myös kansainvälisesti vetovoimainen. Kun yritykset, muut työnantajat tai korkeakoulut löytävät maastamme kiinnostuneita osaajia eri puolilta maailmaa, on maahantulon ja asettautumisen prosessien sujuvuus keskeisen tärkeää

Sujuvat ja ihmisoikeusmyönteiset lupaprosessit

Sujuvat ja laadukkaat lupaprosessit ovat edellytys yksilön ihmisoikeuksien tasavertaiselle toteutumiselle ja nopealle kotoutumiselle. Suomella on myös velvollisuus noudattaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, joihin se on sitoutunut. Lisäksi valtionhallinnon ja erityisesti maahanmuuttohallinnon resurssien tehokas käyttö edellyttää sujuvia lupaprosesseja, oli kyse sitten turvapaikanhakijoista, työperäisestä tai muusta maahanmuutosta. Nykyisestä erittäin pirstaloituneesta maahanmuuton sääntelystä tulee kokonaisvaltaisen uudistamistyön kautta siirtyä yksinkertaisempaan ja joustavampaan malliin.

Sujuvuus ei kuitenkaan voi tarkoittaa hakemusten tai myönteisten päätösten keinotekoisia vähentämistä ihmisoikeusperiaatteiden tai jopa sitovien ihmisoikeussopimusten vastaisesti.

Sujuvien ja ihmisoikeusmyönteisten lupaprosessien kautta maahanmuuttajien kohtelusta tehdään inhimillisempää. Näin vähennetään inhimillistä kärsimystä, toteutetaan ihmisoikeuksia sekä vähennetään mahdollisesta epäoikeudenmukaisuuden tunteesta kumpuavaa riskiä yhteiskunnalle. Hyväksyttävänä ei voida pitää esimerkiksi sitä, että eri maista tulevia turvapaikanhakijoita kohdellaan eri tavoin ilman painavia perusteita kuten maiden turvallisuustilanne.

Turvapaikkaprosessi

Turvallinen reitti kansainvälisen suojelun hakuun tulisi olla ensimmäinen askel kohti vainosta pakenemista ja turvapaikkaprosessia.

- Paras keino taata turvallinen reitti kansainvälistä suojelua tarvitseville on pakolaiskiintiön moninkertaistaminen aluksi vähintään 3 000:een. Sen lisäksi tarvitaan esimerkiksi humanitaarisen viisumin käyttöönotto, kansainvälistä suojelua tarvitseville kohdennettuja rekrytointikanavia ja stipendiohjelmia sekä yhteisölähtöisiä sponsorointiohjelmia.
- Turvallisten reittien varmistamiseksi tarvitaan EU:n laajuista yhteistyötä, jolla on varmistettava, että vainoa pakenevat voivat käyttää kansainvälisten ihmisoikeussopimusten takaamaa oikeuttaan hakea turvapaikkaa. Ketään ei tule estää keinotekoisesti tai hengenvaarallisin seurauksin saapumasta EU:n alueelle turvapaikkaa hakemaan.
- EU:n ja Suomen tulee varmistaa sujuvat turvapaikkaprosessit omien rajojensa sisäpuolella. Oikeus hakea turvapaikkaa tulee varmistaa kaikissa tilanteissa.
- Suomen tulee edistää EU:n yhteistä turvapaikkapolitiikkaa ja sen solidaarisuusmekanismin käyttöönottoa ja vastaanottaa proaktiivisesti EU:n sisäisten siirtojen avulla erityisen haavoittuvassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita ylikuormittuneista unionin valtioista kuten Kreikasta.
- Suomen tulee tuomita yksiselitteisesti pushback-toiminta eli ihmisten työntäminen takaisin pois rajalta niin omilla kuin muilla Euroopan ulkorajoilla. Suomen tulee EU:n jäsenenä aktiivisesti ja painokkaasti edistää ihmisoikeusrikkomusten tutkintaa ja

oikeusprossien läpikäyntiä myös EU:n omien tahojen, kuten Euroopan raja- ja merivartiovirasto Frontexin kohdalla.

Turvallinen ja inhimillinen vastaanotto takaa ihmisoikeuksien toteutumisen turvapaikkaprosessin ajan.

- Vastaanottoon sisältyvät mm. asianmukaiset majoitus- ja terveyspalvelut sekä turvapaikanhakijoiden oleskelun turvaaminen. Nämä tarkoittavat käytännössä lisäpanostusta erityisesti mielenterveyspalveluihin, riittävän ja osaavan henkilökunnan ja muiden resurssien takaamista, turvapaikanhakijoiden tietoisuuden lisäämistä oikeuksistaan, pakolaisvakoilun kriminalisointia, turvapaikanhakijoihin kohdistuvan rikollisuuden ja syrjinnän kitkemistä, työnteon ja pankkitilin mahdollistamista välittömästi maahan saavuttua sekä heti maahan saapumisen jälkeen aloitettavia kotoutustoimenpiteitä kunkin hakijan henkilökohtaisten mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan.
- Erityisen tärkeää on taata mahdollisuus kodinomaiseen asumiseen, mikä edellyttää laitosasumisen lyhentämistä enintään kuuteen kuukauteen. Vastaanottokeskuksia lakkautettaessa asukkaita tulee pyrkiä sijoittamaan siten, että uudelleen sijoittaminen ei vaaranna tai hankaloita aloitettujen opintojen suorittamista taikka solmitun työsuhteen jatkumista. ARA vuokra-asunnon saamisen tulee olla mahdollista myös turvapaikkaprosessissa olevalle.

Ihmisoikeuksia kunnioittava hakuprosessi alusta loppuun on ehdoton edellytys Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten veloitteiden täyttämiseksi.

- Taataan ammattitaitoinen oikeusapu ja tulkkaus jo ennen turvapaikkaprosessiin liittyviä haastatteluja sekä niiden aikana. Näin hakijalla on mahdollisuus olla tietoinen oikeuksistaan ja oikeellisen, oikeudenmukaisen ja inhimillisen turvapaikkaprosessin toteutuminen voidaan taata alusta asti.
- Varmistetaan hakijan oikeus valita itse avustajansa prosessin alkuvaiheesta lähtien. Pidetään oikeusavustajien palkkiot tasolla, joka mahdollistaa laadukkaan avustamisen.
- Etsitään tarkoituksenmukaisin ratkaisu kunkin hakijan tarpeeseen hänen tilanteensa riittävän selvittämisen sekä neuvonnan avulla.
- Käsitellään turvapaikkahakemukset yksilöllisesti, perusteellisesti, kunnioittavasti, sekä perus- ja ihmisoikeuslähtöisesti. Epäselväksi jäävässä tapauksessa asia tulee ratkaista hakijan hyväksi ja käsittelyssä tulee huomioida Euroopan turvapaikkaviraston (EASO, nyk. EUAA) esiin tuomat näytön arviointia vääristävät tekijät.
- Turvataan lapsen etu prosessin kaikissa vaiheissa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimusta noudattaen. Lasta ei tule erottaa vanhemmistaan tai siirtää asumisyksiköstä tai paikkakunnalta toiseen vastoin etuaan. Lapsen edun turvaamisen on oltava etusijalla myös hänen vanhempiaan koskevia päätöksiä tehtäessä.

- Huomioidaan perhe- ja muut siteet hakijan edun mukaisesti EU:n sisäisiä siirtoja harkittaessa. Siirron tulee olla mahdollinen prosessin kaikissa vaiheissa ja sen jälkeen.
- Noudatetaan ja kunnioitetaan UNHCR:n ja EUAA:n suosituksia ja kannanottoja.
- Nopeutetaan turvapaikkaprosessia vaarantamatta sen oikeellisuutta. Turvapaikkaprosessille tulee asettaa kohtuullinen käsittelyaika, jonka ylittyessä hakijalle tulee myöntää oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä. Turvataan hakemusten käsittelyyn riittävät resurssit.
- Ei sijoiteta turvapaikkapäätöstä odottavia toiseen maahan ilman omaa pyyntöä.
- Luodaan turvapaikkamenettelyyn selkeä valtakunnallinen malli, jonka avulla kidutuksen uhrit tunnistetaan ja heidän erityistarpeensa selvitetään heti turvapaikkaprosessin alussa. Hakijalla tulee olla mahdollisuus saada tarvittaessa asiantunteva lääkärintilaus kidutuksen jäljistä ja vaikutuksesta hänen psyykkiseen terveydentilaansa. Näin myös oikea päätös pystytään tekemään mahdollisimman nopeasti.
- Tiedotetaan ja koulutetaan maahantulijoita pitkäjänteisesti Suomen lainsäädännöstä sekä heidän omista oikeuksistaan.

Kielteisen päätöksen saaneiden inhimillinen kohtelu pitää huolen siitä, että hakija ymmärtää päätöksen sisällön ja perusteet sekä muutoksenhakumahdollisuudet ja kykenee elämään ihmisarvoista elämää päätöksestä huolimatta. Tämä myös vähentää niin itsetuhoisuuden kuin radikalisoitumisen riskiä.

- Laaditaan maahantulosäännösten kiertämistä koskevan pykälän soveltamisesta selkeät ja yhdenvertaiset ohjeet.
- Varmistetaan, että maahantulosäännösten kiertämistä ei voi käyttää kevyin perustein kielteisten päätösten perusteena. Lupa tulee myöntää, mikäli oleskeluluvan myöntämisen muut edellytykset täytyvät eikä maahanmuuttovirasto pysty luotettavasti osoittamaan, että kyseessä on maahantulosäännösten kiertäminen (esim. lain esitöissä mainittu tarkoituksellinen väärän tiedon antaminen).
- Vahvistetaan vapaaehtoisen paluun tukitoimia. Paluun tulee perustua ainoastaan aitoon vapaaehtoisuuteen ilman minkäänlaista painostusta. Vapaaehtoisen paluun avustamisen tulee sisältää riittävää neuvontaa, asiakkaan tilanteen selvittämistä sekä työllistymis- ja asumisratkaisujen etsimistä hänen lähtökohdistaan lähtien.
- Varmistetaan, että tieto keskeneräisestä rikostutkinnasta ei seuraa palautettavaa. Mikäli tutkinta aloitetaan Suomessa, se tulee myös saattaa loppuun Suomessa. Mikäli se johtaa syyteharkintaan ja tuomioistuinkäsittelyyn, tulee nämäkin toimet suorittaa Suomessa samoin kuin mahdollisen tuomion kärsiminen.
- Huolehditaan siitä, että ketään ei palauteta kidutuksen riskiin ja hengenvaaraan. Tämä edellyttää asianmukaisia seurantatoimia paluun jälkeen.

- Kielletään alaikäisten säilöönnotto ja lyhennetään aikuisten säilöönoton enimmäisaikaa neljään kuukauteen.

Perheenyhdistäminen osana kotoutumista

- **Taataan oikeus perheenyhdistämiseen** oleskeluluvan saaneille ilman toimeentuloedellytystä, jotta oikeus perhe-elämään olisi mahdollista jokaiselle varallisuudesta riippumatta.
- **Muutetaan perheenjäsenen määritelmää** kattamaan myös Suomessa asuvien seurustelukumppanit.
- **Laajennetaan D-viisumia vastaava nopeutettu menettely** koskemaan myös suomalaisten ja Suomessa oleskeluvalla olevien perheenjäseniä.
- **EU:n ja kansainvälisen yhteistyön** tulee mahdollistaa perheenyhdistämishakemuksen jättäminen sekä hakijoiden kuulemiset myös muualla kuin Suomen edustustoissa maailmanpoliittisesta tilanteesta riippumatta.
- **Perheenkokoajan tekemä hakemus** perheen yhdistämiseksi tulee mahdollistaa ainakin kansainvälistä suojelua saaneille. Tämänhetkinen vaatimus tehdä perheenyhdistämishakemus kansainvälistä suojelua saaneen lähtövaltiosta käsin siellä vielä asuvan perheenjäsenen toimesta osoittautuu usein hyvin hankalaksi, ellei mahdottomaksi. Usein myös koko perhe saattaa olla kansainvälisen suojelun tarpeessa ja erityisen valvonnan alla. Erityisesti oleskelulupahakemuksia vastaanottavien Suomen edustustojen puuttuminen monista pakolaisuutta synnyttävistä maista vaikeuttaa perheenyhdistämishakemuksen jättämistä.
- **Mahdollistetaan oleskeluluvan hakeminen** toiselle vanhemmalle perhesiteen perusteella jo raskauden aikana.

Paperittomuuden ja sen lieveilmiöiden torjunta

- **Palautetaan humanitaarinen suojelu lakiin.** Tämä olisi yksi tärkeimpiä askelia paperittomuuden torjuntaan. Lupaus, että humanitaarisen suojelun poistaminen ei vaikuttaisi käytännössä mahdollisuuksiin saada oleskelulupa inhimillisillä perusteilla, ei ole pitänyt.
- **Myönnetään tilapäinen oleskelulupa** sellaisille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille, joita ei voida palauttaa. Tämä on toimiva keino ehkäistä paperittomuutta ja siitä yhteiskunnalle ja yksilölle aiheutuvia ongelmia, kuten ihmiskauppaa ja harmaata taloutta.
- **Ensimmäisen oleskelulupahakemuksen päätös** ei saa vaikuttaa jatkohakemusten lopputulokseen, vaan uusilla perusteilla tehdyt hakemukset on käsiteltävä itsenäisesti.
- **Helpotetaan muukalaispassin myöntämistä.** Tämä on hyvä keino sujuvoittaa oleskelulupaprosesseja erityisesti niissä lukuisissa tilanteissa, joissa työperusteisen

oleskeluluvan ainoa este on matkustusasiakirjan puuttuminen. Näin vähennetään paperittomuutta ja siitä aiheutuvaa yhteiskunnallista ja yksilöllistä taakkaa.

- **Vuosina 2015–2018 saapuneiden väliinpuotoajien auttaminen** myöntämällä heille oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä on ainoa vastuullinen vaihtoehto nykyisessä tilanteessa. Monet tulijat ovat huonosti toimineiden turvapaikkaprosessien takia joutuneet kierteeseen, jonka ainoat lopputulokset ovat joko paperittomuus tai paluu vainon vaaraan.
- **Ehkäistään ihmiskauppaa ja sen kaltaisiin olosuhteisiin joutumista.** Ehkäiseminen auttaa tehokkaasti haavoittuvassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita prosessin kaikissa vaiheissa, erityisesti paperittomuuteen joutuneita. Lisäksi sillä torjutaan rikollisuutta ja harmaata taloutta. Ihmiskaupan uhrien tunnistamista tulee tehostaa mm. koulutusta lisäämällä. Lainsäädäntöä ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää tulee kehittää mm. rikosten vanhenemisaikoja pidentämällä. Ihmiskaupan vastaiselle työlle on varattava riittävät resurssit.
- **Taataan lainsäädännöllä välttämätön terveydenhuolto, toimeentulo ja hätämajoitus** kaikille. Tämä on ainoa ihmisoikeuslähtöinen vaihtoehto myös paperittomien kohteluun. Välttämättömään terveydenhuoltoon kuuluu kiireellisen terveydenhoidon lisäksi mm. pitkäaikaissairauksien hoito sekä raskauden seuranta. Tämän lisäksi tulisi järjestää paperittomien alaikäisten lasten, raskaana olevien ja synnyttäneiden vanhempien hoito.
- **Toteutetaan paperittomien ja kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kohdalla palomuri-periaatetta** kaikissa palveluissa. Palomuri-periaate tarkoittaa, että henkilö voi saada tarvitsemiaan palveluita tai ilmoittaa rikoksesta viranomaiselle ilman pelkoa, että joutuu itse samalla tutkinnan kohteeksi oman tilanteensa vuoksi.

Maahanmuuttajien sosiaaliturva

- **Sidotaan vastaanottorahan suhde toimeentulotuen perusosaan** ja porrastetaan vastaanottorahaa ylöspäin kohti toimeentulotuen tasoa tuen tarpeen pitkittyessä. Toimeentulolaki määrittelee minimitoimeentulon, mutta silti turvapaikanhakijoille taataan toistaiseksi huomattavasti pienempi toimeentulo.
- **Varmistetaan, että turvapaikanhakijalla on oikeus itsenäiseen rahankäyttöön** edellyttämällä, että hän voi itse valita, haluaako hyödyntää tarjottua ruokailumahdollisuutta ja saada pienemmän vastaanottorahan vai saada isomman vastaanottorahan ja huolehtia ruokailusta itsenäisesti.
- **Vähennetään asunnottomuusriskiä** systemaattisesti. Asumisen sujuminen edellyttää asumisneuvonnan tarjoamista kaikissa kunnissa.
- **Varmistetaan palveluihin pääsy** riittävän tulkkauksen, neuvonnan ja ohjauksen avulla.
- **Huolehditaan kunnissa ja hyvinvointialueilla vapaaehtoistyön ja järjestöjen** toimintamahdollisuuksista.

- **Taataan kaikille oleskeluluvan saaneille vanhemmille oikeus perhevapaisiin riippumatta siitä, kauanko he ovat Suomessa asuneet.**

Tavoitteena työhön johtava maahanmuutto

Mahdollisuus toimeentulon hankkimiseen työtä tekemällä on perustuslain jokaiselle turvaama perusoikeus. Oikeuden ja tosiasiallisen mahdollisuuden työntekoon tulee olla yksi tulevien vuosien maahanmuuttopolitiikan keskeisimmistä tavoitteista, sillä työhön johtavalla maahanmuutolla on iso roolin hyvinvointivaltion tulevaisuuden kestävyiden kannalta.

On huolehdittava siitä, että jokaisella Suomeen muuttaneella on maahantulon syystä riippumatta parhaat mahdollisuudet työllistyä, tulla toimeen ja osallistua yhteiskuntaan. Tässä koulutus ja kielen oppiminen ovat avaintekijöitä, mutta samalla on jatkuvasti tunnistettava ja purettava yhteiskuntamme rakenteita, jotka estävät maahantuloa ja työllistymistä.

Luku- ja kirjoitustaidottomat työntekijän oleskeluluvalla Suomeen saapuvat tulisi tunnistaa ulkomaalaislaissa heikommassa asemassa olevana kohderyhmänä, johon tulisi kohdentaa kotoutumislain puitteissa kotoutumista edistäviä toimenpiteitä.

Olenlaisin on yksilön näkökulma: työ on keino hankkia oma ja perheen toimeentulo valitsemallaan tavalla sekä väylä päästä osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja osallistua yhteisen hyvinvoinnin rakentamiseen. Työkykyä tai osaamista ei saa jatkossakaan pitää humanitaarisen maahanmuuton kriteerinä, mutta myös humanitaarisista syistä maahan tulleella on oikeus päästä mukaan työelämään.

Suomen maahanmuuttoa ja työelämää koskeva lainsäädäntö ja siitä kumpuava hallinnon asennemaailma on kuitenkin esteenä työhön johtavalle maahanmuutolle. On ison asenneremontin aika, jotta koko ketju maahan tulosta työllistymiseen ja työelämässä toimimiseen on ripeä ja syrjimätön.

Tehdään maahantulon ja työnteon lupamenettelyistä sujuvia niin maahanmuuttajalle kuin työnantajalle

- Uudistetaan ulkomaalaislainsäädäntöä kokonaisuutena siten, että lainsäädännön ja sitä toimeenpanevien viranomaisten ensisijaisena tavoitteena on edistää Suomeen suuntautuvaa työ-, opiskelu- ja perheperustaista maahanmuuttoa.
- Säilytetään maahanmuuttovirasto yhtenä kokonaisuutena ja selvitetään, mikä olisi tarkoituksenmukaisin ja parhaiten kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan tavoitteita tukeva järjestely maahanmuuttoviraston tulosohjauksen sekä humanitäärisen ja työhön johtavan maahanmuuttopolitiikan johtamiseen.
- Poistetaan työntekijöiden oleskelulupien saatavuusharkinta sekä toimiala- ja työtehtävärajoitukset.
- Poistetaan työperustaisen oleskeluluvan toimeentuloedellytykset ja kohtuullistetaan oleskelulupahakemusten hintoja.

- Nopeutetaan Euroopan ulkopuolelta tulevien työntekijöiden työlupien saantia. Otetaan käyttöön sähköinen tunnistautumisen sekä mahdollisimman pitkälle automaattinen tietojen siirto ja käsittely, jotta päätöksen hakemukseen saa viimeistään viikossa.
- Otetaan työnantajien sertifiointin malli nopeasti käyttöön. Mallissa kriteerit täyttävältä ja luotettavalta työnantajalta edellytettäisiin vähemmän selvityksiä työntekijän maahantulon prosesseissa. Kehitetään mallia jouhevasti työnantajilta ja työntekijöiltä saatavan palautteen pohjalta.
- Nopeutetaan turvallisuuskriittisiin tehtäviin tarvittavien turvallisuusselvitysten toteutusta ja viestitään työnantajille selkeästi selvitysten odotettavista käsittelyajoista.
- Kehitetään erityisasiantuntijoiden ja startup-yrittäjien D-viisumia siten, että viisumi mahdollistaa maahantulon heti, kun oleskelulupahakemus on vireillä. Laajennetaan D-viisumia vastaava nopeutettu menettely koskemaan myös jo maassa muulla oleskeluvalla oleskelevan hakiessa oleskelulupaa työn perusteella.
- Lisätään kaikkiin oleskelulupiin automaattisesti oikeus työntekoon oleskeluluvan voimassaoloaikana.
- Annetaan turvapaikanhakijoille oikeus työskennellä heti heidän saavuttuaan Suomeen eli poistetaan karenssiajat. Poistetaan karenssi myös siinä tapauksessa, jos hakija jättää uuden turvapaikkahakemuksen kielteisen jälkeen.
- Myönnetään työhön tai opiskeluun perustuva oleskelulupa aiemmin vireille laitetun turvapaikanhakuprosessin lopputuloksesta riippumatta, jos henkilö on työllistynyt Suomeen tai opiskelee Suomessa.
- Myönnetään kansainvälisille opiskelijoille pysyvä oleskelulupa tutkinnon suorittamisen jälkeen.
- Järjestetään pakolaisleireillä ja konfliktialueilla eläville mahdollisuus päästä Suomeen hakemaan töitä tai opiskelupaikkaa, jos henkilö on opiskellut pakolaisleirillä tutkinnon. Näin useampi ihminen pääsisi pakolaisleireiltä Suomeen kuin mitä pakolaiskiintiöjärjestelmä mahdollistaa.
- Luodaan uusi maahanmuuton väylä, jossa maahantulo työpaikan löytämiseksi on tietyin ehdoin mahdollista määrääjäksi ilman ennakkoon tiedossa olevaa työpaikkaa. Ennen pysyvän menettelyn luomista kokeillaan työnhakuviisumia, joka ei oikeuttaisi sosiaaliturvaan. Viisumin voimassaoloajaksi tulisi osoittaa kattava vakuutusurva ja toimeentuloon riittävät varat.

Vähennetään rekrytointi- ja työsyRJintää ja levitetään hyvien työyhteisöjen käytäntöjä

- Edistetään anonyymiä rekrytointia julkisissa työhönotoissa ja koulutetaan rekrytoijia tunnistamaan ennakkoluuloja ja rasismia omassa ja organisaation toiminnassa.
- Asetetaan julkisiin rekrytointeihin tavoite palkata maahan muuttaneita samassa suhteessa kuin heitä on alueen väestössä.

- Kevennetään työpaikkojen hakuvaiheen kielitaitovaatimuksia ja hyödynnetään enemmän työn yhteydessä tapahtuvan kielen opiskelun mahdollisuuksia. Annetaan työnantajille korvaus ensimmäisen vuoden aikana tarjottavasta kielikoulutuksesta. Levitetään hyviä kielitietoisuuden käytäntöjä, kuten esimerkiksi monen kielen käytön sallivaa ja toisilta kieltä oppimista tukevaa työskentelyä työpaikoilla.
- Vähennetään suomalaisiin tutkintoihin sidottuja kelpoisuus- tai pätevyysvaatimuksia rajaten ne vain erikseen perusteltaviin tilanteisiin. Lisätään mahdollisuuksia osoittaa pätevyys näyttökokeilla.
- Lisätään työnantajien tietoisuutta yhdenvertaisuuskysymyksistä ja vaikuttavien yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta, toimeenpanosta ja seurannasta. Kehitetään erityisesti pk-yrityksille suunnattua neuvontatoimintaa monimuotoisuuden hyödyistä liiketoiminnalle, kansainvälisistä rekrytoinneista ja hyvistä käytännöistä inklusiivisten, kaikki työntekijät syrjimättömästi mukaan ottavien työyhteisöjen luomisessa.
- Parannetaan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen yhteistyönä syrjinnälle alttiisiin ryhmiin kuuluvien työnhakijoiden ja -tekijöiden tietoisuutta oikeuksistaan ja järjestäytymisen mahdollisuuksista. Lisätään valvovan viranomaisen resursseja puuttua työlainsäädännön laiminlyönteihin.

Huomioidaan työllisyyspalveluissa maahanmuuttajien erityistarpeet

- Joustavoitetaan ulkomailla hankittua osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä täydennyskoulutusta. Hyödynnetään digitaalisia palveluita osaamisen ja koulutustarpeiden tunnistamisessa.
- Varmistetaan, että sekä ulkomailla suoritettuja tutkintoja että muuten hankittua osaamista kuvaava tieto, jota maahanmuuttajalla on, on tuotavissa suomalaisiin työllistymisen ja kouluttautumisen järjestelmiin.
- Tuetaan maahanmuuttajien työllistymistä ja työhön perehtymistä esimerkiksi yritys yhteistyöllä ja työpaikoilla toimivien mentorien avulla. Mahdollistetaan mentoreina toimiville palkanlisä ensimmäisen puolen vuoden ajalta.
- Suunnitellaan kotoutumisen ja työllisyyspalveluiden prosesseja siten, että ne tarjoavat hyödyllistä tietoa suomalaisen työelämän toimintatavoista sekä säännöllisesti ja monipuolisesti verkostoitumisen mahdollisuuksia työnantajien kanssa.
- Taataan pääsy koulutukseen ja kielenopetukseen myös kotona lasta hoitaville.
- Tuetaan maahanmuuttajien mahdollisuutta perustaa yrityksiä muun muassa yritysautomojen avulla ja auttamalla byrokratiassa.
- Kiinnitetään erityistä huomiota maahanmuuttajanaisten työllistymisen mahdollisuuksiin ja kannusteisiin, esimerkiksi vahvemalla työhön ohjaamisella osana kotoutumista, kokeilemalla palkkatukea ja vähentämällä työn ulkopuolelle jäämisen kannusteita perhevapaita, kuten kotihoidon tukea uudistettaessa.

Tehdään Suomesta houkutteleva maa työskennellä, opiskella ja asettua

- Kehitetään kotoutumispalveluita, kuten suomen kielen koulutusta ja muita maahan asettautumisen palveluita niin, että ne sopivat myös suoraan töihin Suomeen tuleville.
- Tarjotaan suomen tai ruotsin kielen oppimisen mahdollisuuksia aktiivisesti myös englanninkielisessä koulutuksessa opiskeleville lapsille.
- Kolminkertaistetaan korkeakoulujen kansainvälisten opiskelijoiden määrä ja tavoitellaan sitä, että kolme neljästä kansainvälisestä opiskelijasta työllistyy Suomeen. Suunnitellaan lisäykset yhdessä työelämän edustajien kanssa siten, että kansainväliset ohjelmat vastaavat tunnistettuihin osaajatarpeisiin. Osoitetaan tähän riittävät määrärahat.
- Lisätään kotimaisten kielten oppimisen mahdollisuuksia tutkintoihin, parannetaan yritys yhteistyötä kansainvälisten ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa ja kehitetään työkaluja, joilla laajemminkin tuetaan opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.
- Yhdenmukaistetaan koulutuksista perittäviä maksuja siten, etteivät erot maksuissa ohjaa tarpeettomasti opiskelijoita vaihtamaan oppilaitosta kesken opintojen. Luovutaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksuista.
- Kehitetään edelleen yrityksille osaajien löytämiseen ja kansainvälisen kulttuurin ja monimuotoistumisen kehittämiseen palveluja tarjoavaa Talent Boost -ohjelmaa. Erityisesti paikallisella tasolla toimivien, työelämää palvelevien toimintatapojen, kuten Talent Hubien jatko tulee varmistaa.
- Vahvistetaan yhden luukun palveluja maahanmuuttajille ja työnantajille tarjoavaa International House -toimintaa ja levitetään sitä uusiin kaupunkeihin.

Vastaanottavaan ja yhdenvertaiseen yhteiskuntaan kotoudutaan

Vastaanottava yhteiskunta syntyy antirasismien, tosiasiallisen yhdenvertaisuuden ja hyvien väestösuhteiden edistämisen, vastakkainasettelun purkamisen sekä syrjinnän ja vihapuheen torjunnan varaan. Rasismi on pahinta myrkkyä kotoutumiselle. Vastaanottava yhteiskunta rakennetaan hyvän väestösuhdepolitiikan periaatteella, jolla vähennetään syrjintää ja edistetään yhdenvertaisuutta yhteiskunnan moninaisuuden vahvistamiseksi. Edistetään yhteiskunnan vastaanottavuutta kuntien ja hyvinvointialueiden palveluissa pitkäjänteisesti ja arvioidaan toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta lähtökohtana on kotoutumisprosessien yhteensovittaminen sekä valtavirtaistaminen kaikissa palveluissa. Yhdenvertaisuus varmistetaan purkamalla syrjiviä rakenteita ja varmistamalla oikeuksien toteutuminen maahan muuttaneiden osalta. Moninaisuuden huomioiminen ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden

toteutuminen edellyttää aktiivista työtettä kotouttamistyössä.

Hyvät väestösuhteet ja vastaanottava yhteiskunta

- Lisätään hyvien väestösuhteiden edistämisen sekä yhteiskunnan vastaanottavuuden periaatteita osana julkisten toimijoiden toiminnallisia yhdenvertaisuussuunnitelmia sekä kotouttamisohjelmia sekä varmistetaan niihin tarvittavat resurssit. Vahvistetaan yhdenvertaisuussuunnitelmien tekemisen prosesseja ja osaamista kouluissa, varhaiskasvatuksessa ja työpaikoilla.
- Edistetään poliittista toimintaa ja rakentavaa keskustelukulttuuria, jotka ehkäisevät yhteiskunnan polarisaatiota ja ylläpitävät myönteistä keskustelu- ja asenneilmapiiriä maahanmuuttoa sekä eri kieli- ja kulttuurivähemmistöjä kohtaan. Parannetaan maahanmuuttoa ja kotoutumista koskevaa yhteiskunnallista ja poliittista keskustelukulttuuria torjumalla valeutisointia ja nostamalla esiin tutkittua tietoa.
- Lisätään koulutuksia päättäjille, viranomaisille ja kuntien ja alueiden henkilöstölle muun muassa ihmisoikeuksista, moninaisuudesta, yhdenvertaisuudesta ja antirasismista.
- Edistetään vuorovaikutusta ja eri väestöryhmien osallisuutta parantavia toimenpiteitä, luodaan monialaisia julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuuksia heikommassa asemassa olevien vähemmistöryhmien osallisuuden varmistamiseksi.
- Pienennetään alue- ja sosioekonomisia eroja kuntien ja valtion toimenpiteillä, kuten esimerkiksi kaavoituksella ja koulutukseen liittyvällä positiivisella erityiskohtelulla.
- Lisätään säännöllistä hallinnonalojen asenneilmapiiriä koskevaa tutkimustyötä.
- Lisätään hyvien väestösuhteiden ja vuorovaikutuksen edistämisen edellytyksiä valtion ja kuntien myöntämissä julkisissa rahoituksissa.
- Edistetään turvallisemman tilan periaatteita kaikissa julkisissa tiloissa, toiminnoissa ja palveluissa.
- Edistetään maahanmuuttajajärjestöjen osallisuutta vastaanottavan yhteiskunnan kehittämiseen, tuetaan maahanmuuttajien omia nuorten, työ-, yrittäjyys-, liikunta- ja kulttuuritoimintaa.

Kotoutuminen

- Parannetaan kotoutumispalvelujen saavutettavuuteen muun muassa kehittämällä palveluita yhden luukun periaatteen mukaisiksi, uudistamalla palveluita yksilölähtöisimmiksi sekä vahvistamalla kotoutumispalvelujen tarjoajien ja viranomaisten välistä yhteistyötä.
- Ehkäistään moniperusteista syrjintää samalla, kun kotoutumispalveluita ja -prosesseja kehitetään.
- Vahvistetaan tosiasiallista yhdenvertaisuutta edistämällä positiivisen erityiskohtelun periaatteita julkisissa palveluissa.

- Kehitetään maahanmuuton monimuotoisuuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioimista kaikissa kotoutumisprosessissa.
- Kehitetään monialaista sekä kuntien välistä että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä kotouttamispalveluiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.
- Edellytetään kuntien ja hyvinvointialueiden kotouttamisohjelmien säännöllistä arviointia.
- Laajennetaan monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämistä sekä varmistetaan niiden laatu, kohderyhmien laajuus ja saatavuus sekä monikanavaisuus eri paikkakunnilla.
- Edistetään monikielisyyttä ja selkokielisyyttä yhdenvertaisten kotouttamispalveluiden tarjoamiseksi ja maahanmuuttaneiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi.
- Vahvistetaan maahan muuttaneiden kielellisiä, kulttuurisia ja uskonnollisia oikeuksia.
- Turvataan jatkuvat resurssit kotouttamistoimintojen ja -toimenpiteiden pysyvyyden varmistamiseksi, lyhyiden ja satunnaisten hankkeiden sijaan.
- Varmistetaan järjestöjen rooli kotoutumisen edistämässä vahvistamalla yhteistyötä järjestökentän ja viranomaisten välillä sekä varmistamalla tarvittavat resurssit ja rahoitusohjelmat kotouttamistyötä tekeville järjestöille.
- Edistetään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia ja varmistetaan kotoutumissuunnitelma aiempaa laajemmalle kohderyhmälle.
- Varmistetaan kotoutumisprosessin yhdenvertaisuus räätälöidyillä ja yksilöllisillä kotoutumisohjelmilla sekä tehostamalla maahanmuuton alkuvaiheen palveluita.
- Varmistetaan suomen ja ruotsin kielen opetuksen laatu (kotoutumiskoulutus, aikuisten perusopetus) ja se että osallistujien kielitaito on kehittynyt tavoitetasolle.
- Tarjotaan kielten opetusta myös virallisen kotoutumisajan jälkeen. Varmistetaan erityistoimin kotiäitien ja muiden kotona olevien vanhempien osallistuminen kielenopetukseen.
- Varmistetaan kuntien kotouttamispalveluiden yhdenmukaisuus ja laatu sekä seurataan niiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.
- Kehitetään mekanismeja, joilla pystytään ehkäisemään haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttaneiden jäämistä palveluiden ulkopuolelle.
- Koulutetaan maahanmuutto- ja lastensuojeluviranomaisia sekä toisen asteen oppilaitosten ja sote-palveluiden henkilökuntaa tunnistamaan erityisesti naisiin kohdistuva väkivalta kuten pakkoavioliitot sekä tyttöjen silpominen.
- Varmistetaan kotoutumisprosessin ja -palveluiden tasa-arvo ja erityisesti maahanmuuttaneiden naisten asema ja tarpeiden huomioiminen ottamalla käyttöön sukupuolivaikutusten arviointi, jolla varmistetaan myös sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen sekä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäiseminen.

- Tuetaan tiedonkeruuta ja tutkimustyötä, jonka tavoitteena on laajentaa ja saada ajankohtaista tietoa maahanmuuttaneiden ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien erityisryhmien syrjinnästä, kuten vammaiset maahanmuuttajat, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja rodullistetut henkilöt.
- Parannetaan kuntien ja hyvinvointialueiden ohjauspalveluita ja toimintoja sukupuolittavien ja rodullistavien mekanismien poistamiseksi.
- Kansalaisuushakemuksessa vaadittavan kielitestin rinnalle tulee kehittää vaihtoehtoinen mahdollisuus kansalaisuusprosessin edistämiseen niille, joilla on oppimisvaikeuksia.
- Myönnetään helpotuksia turistiviisumin saamiseen perheenjäsenille, ystäville ja sukulaisille. Kaikilla tulisi olla mahdollisuus tavata sukulaisiaan Suomeen muuttamisen jälkeenkin, etenkin tilanteissa, joissa maahanmuuttaneella ei ole mahdollisuuksia vieraillla lähtömaassaan.

Kotoutumislain uudistaminen

- Muutetaan omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä siten, että maahanmuuttajan olisi mahdollista suorittaa loppuun kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana aloitettu, työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opintokokonaisuus.
- Kotoutumislain tulee yhdessä työvoimapalveluiden uudistamisen kanssa taata nykyistä paremmin sen, että kunnan käytössä on jatkossa niin kotoutumisen, osaamisen kehittämisen kuin työllistymisen palveluita.

Maahanmuuttajien koulutuspolut

Kaikkia lapsia ja nuoria tulee ohjata toisten ihmisten kunnioittamiseen ja rohkaista heitä tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa ja ymmärrystä eri kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa ja koulussa ymmärretään, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö käsittää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa.

Jatkossa tulee aiempaa paremmin tunnistaa ja tunnustaa maahanmuuttajan aikaisempi lähtömaassa saatu koulutus ja työkokemus ja huomioida se, kun suunnitellaan maahanmuuttaneen koulutuspolkua. Kielitaidon hankkimista työn ohessa tulee vahvistaa merkittävästi. Näin myös opiskeluaikat lyhenisivät.

Varhaiskasvatus

Lasten kielen kehityksen keskeisiä osa-alueita ovat varhaiskasvatuksessa kielitietoisuus, kielellinen muisti ja sanavaranto, kielen käyttötaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot sekä vuorovaikutustaidot. Kielenoppimisen lähtökohtana on arkielämän kieli, jota omaksumalla lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja tutustuttaa myös suomalaiseen kulttuuriin.

- Turvataan lailla kaikkien, mukaan luettuna turvapaikanhakijoiden, paperittomien ja tilapäistä suojelua saavien lasten oikeus varhaiskasvatukseen ja opetukseen.
- Tehdään monikielisyys näkyväksi lasten kehityksen tukemiseksi kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Rohkaistaan lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti ja annetaan heille aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.
- Monikielisten lasten kielitaidon, kieli- ja kulttuuri-identiteetin sekä itsetunnon kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa monipuolisesti.
- Kehitetään suomen ja ruotsin kielen taitoa tavoitteellisesti ja monipuolisesti lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien.
- Kannustetaan huoltajia tulemaan mukaan toimintaan ja kerrotaan heille varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä.
- Keskustellaan huoltajien kanssa perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Kannustetaan huoltajia säilyttämään perheen kotikieli ja huolehtimaan myös sen kehittymisestä.

Valmistava opetus

Valmistava opetus on tarkoitettu esi- ja perusopetusikäisille maahanmuuttotaustaisille lapsille ja nuorille. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttotaustaiset lapset ja nuoret. Valmistavan opetuksen tavoitteena on oppilaan suomen tai ruotsin kielen taidon kehittäminen ja muiden valmiuksien antaminen esi- tai perusopetuksessa opiskeluun.

Suomessa syntyneiden maahanmuuttotaustaisten lasten suomen tai ruotsin oppimisesta on kuitenkin ensisijaisesti huolehdittava varhaiskasvatuksessa, jotta lapsi pääsee aloittamaan perusopetuksessa muun ikäryhmän mukana.

- Integroidaan lapsi tai nuori yleisopetukseen hänen omien valmiuksiensa mukaan jo valmistavan opetuksen aikana mahdollisimman nopeasti taito- ja taideaineista aloittaen.
- Pidennetään valmistavan opetuksen opetus oikeuden kestoa kahteen vuoteen oppijan tarvitessa tukea nykyistä yhtä vuotta pidempään.
- Pyritään valmistavan opetuksen ryhmissä maksimissaan kolmea ikäluokkaa sisältäviin ryhmiin.

S2-opetus

Oppilas on oikeutettu suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) -opetukseen, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muuten sellainen monikielinen tausta, että hän hyöttyy S2-opetuksesta. S2-opettaja voi osallistua muiden oppiaineiden tunneille avaamaan merkityksiä ja auttamaan oppilasta integroitumaan ryhmään.

- Oikeuden S2-opetukseen tulee säilyä niin kauan kuin oppilaalla/ opiskelijalla on tarvetta opetukseen.
- Lasta ei saa ohjata S2-opetukseen nimen tai muun kielitaidon tasoon vaikuttavan epäoleellisen seikan perusteella. Ohjaaminen tapahtuu aina huoltajia ja oppilasta itseään kuullen, ja opettajalla on asiantuntijan rooli. Vahvistetaan syrjimättömyyttä ja opettajien yhdenvertaisuustietoisuutta S2-ohjauksessa.
- Lisätään S2-opettajien koulutusta.

Peruopetus

- Vahvistetaan mahdollisuuksia oman äidinkielen tai ylläpitokielen opiskeluun. Varmistetaan opetukseen sopivan kokoiset ryhmäkoot sekä koulutetut opettajat.
- Säilytetään oman uskonnon opetus, varmistetaan pätevät opettajat ja opetussuunnitelma, joka vahvistaa muiden uskontojen ymmärrystä ja ehkäisee fundamentalismille ja radikalisoitumiselle altistumista koulun ulkopuolella.
- Uudistetaan opetussuunnitelmaa siten, että vähintään erikseen määritettävä osa vuosiviikkotunneista on eri katsomusaineiden opetusryhmille yhteisiä yläkoulussa. Annetaan jokaiselle vapaus valita katsomusaineensa.

Lukiokoulutus

Lukion opetussuunnitelman perusteissa äidinkieli ja kirjallisuus sekä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus määritellään taitoaineiksi. Opetus tähtää sellaisiin moniluku-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka antavat opiskelijalle valmiudet jatko-opintoihin, työelämään ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

- Varmistetaan, että opiskelijat saavuttavat S2-opetuksessa sellaisen taitotason, jonka S2-opetussuunnitelma määrittelee ylioppilaskokeiden läpäisemisen pohjaksi.
- Tähdätään siihen, että myös kiina ja arabia voidaan kirjoittaa ylioppilaskokeessa, mikä tarkoittaa myös kielen opetuksen järjestämistä kokeen vaatimalla tasolla. Tämä vahvistaa nuoren kotikielen akateemisen tason säilymistä ja Suomen kielivarantoa.

Ammatillinen koulutus

Ammatilliseen koulutukseen pääsemiseksi vaaditaan monissa ammattiopistoissa perusopetuksen päättötodistus, YKI-todistus tai kielitesti (taitotaso B1). Ammatilliset oppilaitokset järjestävät kuitenkin myös erikseen maahanmuuttajille räätälöityjä koulutuksia.

- Muutetaan ammatillista koulutusta siten, että se voidaan aloittaa myös käytännön harjoittelulla tai laajentamalla oikeutta oppimisvalmiuksia tukeviin opintoihin, jonka aikana opiskelija parantaa suomen tai ruotsin taitoaan ja suorittaa kielitestin vasta sen jälkeen.
- Varmistetaan koulutuksen laatu valtakunnallisilla kriteereillä sekä se, että työnantajat hyväksyvät maahanmuuttajille räätälöidyt koulutusohjelmat ja osatutkinnot samanarvoisina vastaavien perustutkintojen kanssa. Niitä ei tule käyttää perusteena alempaan palkkatasoon.
- Tunnistetaan opiskelijan aikaisemmat opinnot ja työkokemus lähtömaassa asianmukaisesti ja muunnetaan se vastamaan suomalaisen koulutuksen opinto-ohjelmia sekä tehdään todistusten tunnistamisesta ja tunnustamisesta saavutettavampaa.
- Muutetaan ammattiopintojen kielitaitovaatimukset nykyistä joustavammiksi siten, että opiskelija voi aloittaa opinnot alhaisemmalla kielitaitotasolla ja siirtyä varsinaisiin ammattiopintoihin kielitaidon kehittyessä
- Lisätään yhteistyössä yritysten kanssa oppisopimusperusteista opiskelua maahanmuuttaneille ja tarjotaan kielikoulutusta sen rinnalla.
- Huolehditaan laadukkaasta opinto-ohjauksesta. Opiskelijaa on ohjattava työuralle hänen omien taitojensa ja intressiensä mukaisesti.

Vapaa sivistystyö

- Tarjotaan työväen- ja kansalaisopistoissa opintoseteleitä suomen tai ruotsin kielen kursseille entistä enemmän siten, että kurssipaikat riittävät kaikille halukkaille ilman jonotusta ja riippumatta maahanmuuttaneen statuksesta.
- Tarjotaan opintoseteleitä tai muita pääsymahdollisuuksia myös erilaisille harrastuskursseille, joilla maahanmuuttaneet voivat oppia kieltä, integroitua ja kotoutua.
- Vahvistetaan vapaan sivistystyön, ammatillisen koulutuksen ja te-palveluiden yhteistyötä maahanmuuttaneiden osallisuuden ja työllisyyden edistämiseksi.

TE-toimiston järjestämä kotoutumiskoulutus

- Vahvistetaan kurssitarjontaa ja sen kohdentumista TE-uudistuksen yhteydessä. Maahanmuuttajat eri puolilla maata ovat tällä hetkellä eriarvoisessa asemassa keskenään, koska koulutuksia ei pystytä järjestämään kaikkialla yhtä paljon ja tulijalle sopivassa ryhmässä.
- Varmistetaan kuntien riittävät resurssit vastata TE-palveluista.

Kielitaidon taitotasot

- Epämääräisen ilmauksen “hyvää suomen taitoa” sijaan on määriteltävä, minkä tasoista kielitaitoa työpaikalla vaaditaan. Ammatillisen koulutuksen tai lukion suorittaneen taitotaso on riittävä kansalaisuuden hakemiseen ja sen on riitettävä myös työpaikkaan.

Korkeakouluopinnot

- Tunnistetaan ja tunnustetaan ulkomaiset tutkinnot ja opinnot tehokkaasti ja nopeasti.
- Järjestetään lisäopetusta korkeakoulujen kielikeskusten kautta niille, jotka ovat saaneet vapautuksen B1-ruotsista perusopetuksessa, mutta haluavat opiskella ns. virkamiesruotsin.
- Kirjataan maahanmuuttajille suunnattu korkeakoulutukseen valmistava koulutus yliopisto- ja ammattikorkeakoululakiin.

Antirasistinen yhteiskunta mahdollistaa osallisuuden

Sosiaaliset, kulttuuriset ja poliittiset oikeudet sekä uskonnon ja sanavapaus kuuluvat kaikille Suomen, Euroopan ja kansainvälisen lainsäädännön perusteella.

Kulttuurisen ja uskonnollisen monimuotoisuuden edistäminen mahdollistaa vähemmistöryhmien äänen kuulumisen, vähentää syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän toiminnan pohja voidaan nähdä suomalaisessa lähimmäisenrakkauden perinteessä.

Viime vuosikymmeninä Suomeen saapuvien maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt merkittävästi. Suomi on nyt aiempaa monimuotoisempi maa kulttuurien ja uskontojen määrässä. Suomi on kuitenkin tutkimuksissa Euroopan rasistisin maa, tämä tilanne on häpeäksi ja vaatii nopeaa muutosta.

Periaatteena tulisi olla, että valtion on annettava yhtäläiset mahdollisuudet eri uskontojen harjoittamiselle, mukaan lukien vähemmistöuskontokunnat, uskomusjärjestelmät tai ei-uskonnolliset järjestelmät. Uskontokuntien palvontapaikkojen tulisi olla avoimia ja kaikkien ihmisten ulottuvilla ja heidän viestiensä läpinäkyviä. Tämä on yhä tärkeämpää liberaalidemokratian arvojen kohtaaman maailmanlaajuisen hyökkäyksen ja disinformaation aikakautena.

Osallisuus

- Tehdään aktiivisesti töitä sen eteen, ettei kukaan joudu yhteiskunnassamme toiseutetuksi, ja että jokainen tulee kohdatuksi ensisijaisesti yksilönä, eikä maahanmuuttajana.
- Edistetään maahanmuuttaneiden kansalaistoimintaa vahvistamalla rahoituskanavia ja järjestökumppanuksia sekä yhteistyöfoorumeja sellaisille maahanmuuttaneiden omille järjestöille ja uskonnollisille yhteisöille, jotka edistävät osallisuutta ja vaikuttamistyötä.
- Lisätään maahanmuuttaneiden osallisuutta kuntien kotouttamispalveluissa sekä muiden julkisten palveluiden kehittämisessä kouluttamalla ja työllistämällä monikielisiä asiantuntijoita.

- Lisätään ja vahvistetaan maahanmuuttaneiden poliittista osallistumista muun muassa edistämällä monikielistä ja selkokielistä tietoa demokratiasta ja poliittisen vaikuttamisen mahdollisuuksista, sekä kouluttamalla puolueita ja vaalien järjestäjiä.
- Parannetaan maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuutta Suomen vaaleissa.
- Kehitetään ja otetaan käyttöön uusia ja moninaisille kohderyhmille saavutettavia osallistamismenetelmiä ja -kanavia sekä vaikuttamiskeinoja, joiden avulla varmistetaan maahanmuuttaneiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Selvitetään äänioikeuden laajentamista eduskunta- ja presidentinvaaleissa Suomessa pysyvästi asuviin ulkomaan kansalaisiin. Ulotetaan kansalaisaloitteen vireillepano- ja allekirjoitusoikeus samoin kriteerein nykyistä laajemmalle joukolle.
- Kehitetään toimenpiteitä poliittisten ehdokkaiden moninaisuuden lisäämiseksi ja maahanmuuttaneiden osallisuuden tukemiseksi muun muassa lisäämällä osaamista, monikielisyttä, monikanavaista viestintää ja henkilöstön moninaisuutta ehdokasrekrytoinnin prosesseihin.
- Tehdään vaikutusarvioita julkisen hallinnon yhdenvertaisuussuunnitelmien toimenpiteistä.
- Lisätään tietoa ja tutkimusta maahanmuuttaneiden yhdenvertaisen osallisuuden ja vaikuttamisen edistämiseksi hallinnon eri tasoilla.
- Varmistetaan kuntien ja hyvinvointialueiden maahanmuuttajaneuvostoilta tarvittavat resurssit ja yhdenvertaiset vaikuttamismahdollisuudet toimia osana paikallista päätöksentekoa.
- Kiinnitetään erityistä huomiota maahanmuuttaneiden nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen varmistamalla oppilaitosten, nuorisotoimen ja järjestökentän roolia, resursseja sekä osaamista ihmisoikeus- ja demokratiakasvatuksessa sekä syrjinnän vastaisessa työssä.
- Tuetaan uskontojen välistä, ei-uskonnollista ja muuta katsomusten ja kulttuurien vuoropuhelua, joka edistää ymmärrystä ja rauhaa.
- Ei rajoiteta uskonnollisten symbolien käyttöä pukeutumisessa vapaa-ajalla tai työtehtävissä, joissa tietyn virka-asun käyttö ei ole välttämätöntä.
- Lisätään globaalikasvatusta ja erilaisia maailmankatsomuksia koskevaa koulutusta.
- Vahvistetaan viranomaisten, uskonnollisten yhteisöjen ja järjestöjen välistä yhteistyötä väkivaltaisen radikalisoitumisen kitkemiseksi.
- Tuetaan perheitä, joita väkivaltainen radikalisaatio koskettaa tai jotka ovat siinä vaarassa.

Kulttuuri

- Varmistetaan, että kuntien kulttuurilaitokset edistävät kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä yleisötyön että henkilöstöpolitiikan osalta osana perustoimintaa.
- Parannetaan ulkomaalaissyntyisten kulttuurialan ammattilaisten mahdollisuuksia työskennellä kulttuurikentällä Suomessa poistamalla syrjiviä rakenteita ja edistämällä positiivisen erityiskohtelun periaatteita mm. rekrytoinnissa. Edistetään rahoitus- ja tukijärjestelmien yhdenvertaisuutta ulkomaalaissyntyisten kulttuurialan ammattilaisten osalta
- Edesautetaan maahanmuuttaneiden mahdollisuuksia ylläpitää omaa kulttuuria ja kieltä osana kulttuurilaitosten toimintaa ja omien kulttuurikeskusten ja yhdistysten avulla.
- Edistetään selkokieli- ja monikielisyttä kulttuuritarjonnassa sekä -viestinnässä.
- Korostetaan kulttuurin roolia kohtaamisen, vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden edistämässä.
- Kehitetään kulttuuriharrastustoimintaa, joka edesauttaa erityisesti maahanmuuttaneiden ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ystävyysuhteiden solmimista.
- Kannustetaan kulttuuritoimijoita edistämään kulttuurien välistä vuoropuhelua luomalla kohtaamistiloja sekä kulttuurisia sisältöjä moninaisuuden ja dialogin luomiseksi ja valtavirtaistamiseksi.

Antirasismi

- Kielletään järjestäytynyt rasismi yhdistyslaissa ja kriminalisoidaan siihen osallistuminen rikoslaissa.
- Kehitetään toimenpiteitä sekä monialaista yhteistyötä ja arvioidaan niiden vaikuttavuutta rasismien, häirintään ja vihapuheen puuttumiseksi ja torjumiseksi.
- Luodaan monikielisiä, monikanavaisia ja saavutettavia kuulemisen tapoja maahanmuuttaneiden ja rodullistettujen henkilöiden vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi sekä tiedon keräämiseksi ihonväriin, uskontoon ja kieleen perustuvasta syrjinnästä ja vihapuheesta.
- Lisätään viranomaisten, opettajien ja kuntien henkilökunnan antirasistista koulutusta rakenteellisen rasismien tunnistamiseksi ja torjumiseksi. Edistetään antirasistista työtettä kaikissa julkisissa palveluissa.
- Vahvistetaan poliittisten puolueiden roolia ja yhteiskunnallista vastuuta rasismien puuttumisesta, torjunnasta ja antirasistisen poliittisen työtteen kehittämisestä sekä vaaleissa ehdolla olevien tukemisesta rasismia, häirintää ja vihapuhetta vastaan.
- Varmistetaan tarvittavat resurssit rasismien uhrien palveluiden, erityisesti mielenterveyspalveluiden sekä muun tuen järjestämiseksi.
- Lisätään tutkimusta rakenteellisen rasismien vaikutuksista Suomessa.
- Arvioidaan säännöllisesti rasisminvastaisia sitoumuksia.

- Lisätään valtionhallinnon ja koko julkisen sektorin henkilöstön monimuotoisuutta sekä osaamista syrjivien rakenteiden poistamiseksi.
- Lisätään opettajakoulutukseen syrjäytymiseen ja rasismiin liittyviä sisältöjä.
- Seurataan tekoälyjärjestelmiä syrjinnän ja rasismien vastaisen työn näkökulmasta järjestelmien syrjivien vaikutusten ehkäisemiseksi.
- Sisällytetään antirasistisen työn toimenpiteitä kuntien kotouttamisohjelmiin ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin.
- Varmistetaan tarvittavat resurssit ja järjestöjen rahoitusmahdollisuudet antirasistisen työn kehittämiseksi.
- Edistetään kaikkien hallinnonalojen ihmisoikeuksiin ja antirasismiin pohjautuvaa arvojohtajuutta yhteiskunnan asenneilmapiiriin parantamiseksi.
- Vahvistetaan medialukutaitoa, jotta tosiasiat voidaan erottaa disinformaatiosta ja vihapuheesta.